

AGRICULTURA ECOLÒGICA I AGRICULTURA INTEGRADA

L'agricultura va néixer en el moment en què l'home va passar de recol·lectar aliments a cultivar-los i la durada d'una collita de cereals el va arrelar a un entorn fix, és a dir, el va fer sedentari. Hi va haver una primera revolució demogràfica; aliments estables i aconseguits regularment, poblats estables i més o manco segurs. Al principi les terres verges donaven excel·lents produccions, que anaven minvant a mesura que es repetien les sèmbrs sense alternances i que el sòl s'esgotava. En molt de casos, acabaven canviant de lloc o iniciant la tala d'arbres per reconquistar nous sòls cultivables. No essent suficient això, el ser humà va iniciar les grans migracions i l'expansió al llarg del món, retrobant noves terres no castigades.

Egipte i Mesopotàmia tenien unes condicions particulars: el Nil, el Tigris i l'Eufrates anegaven grans extensions de terreny. Un cop absorbida l'aigua quedava un adob orgànic natural que les fertilitzava. El rendiment de les produccions era espectacular i al voltant d'aquesta seguretat i abundància varen créixer dues civilitzacions tan avançades que encara avui ens omplen de sorpresa i d'admiració.

A mitjan segle XIX diferents assaigs demostraren que les plantes podien viure sense sòl, únicament amb aigua i elements minerals. A partir d'aquí es va produir un canvi de concepció que es consolidà quan s'aconseguien fabricar adobs minerals en quantitats massives i a preus relativament baixos. Des de la primera guerra Mundial i particularment des de l'inici de la segona, hem viscut el desenvolupament del que podríem denominar «agricultura industrialitzada». La mecanització i la selecció varietal en són una peça clau i es multiplica exponencialment l'ús d'adobs químics i de pesticides, tot això en mig d'una clara tendència cap al monocultiu.

Els resultats inicials en termes de producció són espectaculars: la producció de blat, de blat de les Indis i d'ordi es quadruplica en 50 anys (1929-1979) i la de patata es duplica degut l'augment de l'àrea cultivada i l'increment de producció per unitat de superfície. S'iniciava la denominada revolució verda. Però aquest ritme intensiu i forçat ha acabat tenint dificultats per mantenir-se. Les tècniques utilitzades i la repetició de cultius han afavorit l'erosió dels sòls, l'empobriment en humus, la disminució de l'acció microbiana i, en definitiva, han provocat la pèrdua de fertilitat.

PROBLEMES DERIVATS DE L'AGRICULTURA CONVENCIONAL INTENSIVA

Si bé en un principi pareix que no existeixen dificultats, a mig i llarg termini es produeix un ample ventall de problemes que convé assenyalar:

- Alt cost energètic, amb una progressiva disminució de la relació energia obtinguda/energia utilitzada, degut, entre d'altres factors, a que l'obtenció d'adobs inorgànics i especialment dels nitrogenats- requereix un alt consum energètic.
- Augment de l'erosió i de la compactació dels sòls i, com a conseqüència, disminució de la seva fertilitat . A hores d'ara es calcula que aquesta situació afecta a més d'un 15% de la superfície europea. La zona mediterrània és una zona d'elevat risc, amb unes xifres que indiquen que el 50-60% té perill d'erosió entre moderat i alt.

- Dedicar grans superfícies, i fins i tots regions senceres a un cultiu, fomenta l'esgotament del sòl, l'aparició de plagues i de resistències. A més, en un altre ordre de coses, té el risc de la dependència econòmica a una sola opció.
- Contaminació dels recursos naturals i del medi ambient. La sobreexplotació del medi condueix a problemes de salinització, a contaminació per pesticides, per nitrats, fosfats etc. i en conseqüència es degraden els ecosistemes i es destrueix la biodiversitat, entre la qual s'inclou la fauna que de forma natural actua contra els enemics que es volen controlar.
- L'excessiva utilització d'adobs repercuteix en la qualitat organolèptica i nutritiva dels aliments. L'ús de pesticides i herbicides de forma descontrolada fa que els propis aliments contenguin elements nocius per a la salut i arriba a produir problemes de contaminacions i intoxicacions alimentaries.

Ens trobam per tant amb un procés molt discutible perquè té riscos per l'entorn i per les persones, i perquè no és factible el manteniment indefinit de l'elevada rendibilitat productiva. És imprescindible la recerca de d'altres opcions

ALTERNATIVES: UNA AGRICULTURA SOSTENIBLE

La política agrícola, social i mediambiental ha derivat cap a nous plantejaments i planificacions que duen a noves formes d'actuació: l'agricultura ecològica i l'agricultura integrada. Ambdues cerquen un equilibri energètic i mediambiental, i una puresa i qualitat alimentària, si bé en diferents graus de compromís. Podriem dir que s'inspiren en el pensament d'Heraclit que ja en el segle V a.C va afirmar que «La salut de l'home és el reflex de la salut de la Terra».

No es tracta d'enfrontar una contra l'altra sinó d'acceptar que ambdues suposen un avantatge respecte a una agricultura convencional intensiva, cada una amb uns criteris diferents.

PRODUCCIÓ AGRÀRIA ECOLÒGICA

Agricultura ecològica

L'agricultura ecològica es defineix com una metodologia de producció agrària que intenta respectar l'entorn i produir aliments sans i en quantitats suficients, utilitzant tècniques agràries naturals per fertilitzar el sòl, combatre les plagues, criar els animals, etc. A altres països se la denomina agricultura orgànica o agricultura biològica.

Exclou l'ús de productes químics com a fertilitzants i d'herbicides, plaguicides o antibiòtics, així com d'organismes modificats genèticament (OMG) i d'additius sintètics en el procés d'elaboració d'aliments.

Utilitza com a model la pròpia natura i la cultura i sapiència populars, tractant de trobar les respostes que ambdues aporten i aplicar aquesta informació mitjançant els coneixements tècnics i científics actuals. Contempla el seguiment de determinats principis i línies d'actuació que garanteixin la protecció del medi ambient, la salut del consumidor i la qualitat del producte:

Conreu

- Es permenten operacions manuals o mecàniques restringides que complementin la tasca feta per les arrels, els cucs i els microorganismes per tal de millorar l'estructura, l'aireació i la retenció de l'aigua del sòl. Inclou entre d'altres, la preparació del sòl per a la sembra, la incorporació de fems i el control de herbes externes no desitjades.

- S'ha de reduir al màxim el número de llaurades, particularment les profundes que s'han de fer, en tot cas, de forma progressiva i en el moment més adequat. S'ha de conservar l'estructura i evitar la inversió del perfil del sòl.

Rotació de cultius

- Els cultius successius han de tenir diferents exigències i han de ser complementaris.

Associació de cultius

- No han de competir entre ells ni tenir problemes d'incompatibilitat fitosanitària.
- S'han de seleccionar de forma que s'afavoreixin mútuament, com per exemple cereals i lleguminoses.

Bardisses i vegetació a les voreres

- Es recomana la seva existència i manteniment perquè aporten protecció climàtica; atreuen pol·linitzadors; afavoreixen la presència d'insectes útils que poden ajudar a controlar naturalment les plagues i contribueixen al paisatge i al manteniment de la biodiversitat.

Cobertures vegetals

- Es recomana l'existència de cobertures vegetals perquè eviten l'erosió, reciclen elements nutritius, augmenten l'activitat microbiana, disminueixen la presència d'herbes no desitjades i protegeixen les arrels de les gelades.
- Poden ser cobertes vives (vegetació cultivada) o no vives (restes d'altres vegetals, forestals, etc.).

Fertilització

La normativa sobre agricultura ecològica estableix que la fertilitat i l'activitat biològica s'han de mantenir mitjançant:

- Aprofitament del manteniment de la fertilitat natural: Cultiu de lleguminoses, adobs verds, plantes d'arrelament profund, rotacions i associacions de cultius.
- Incorporació al terreny d'adobs d'origen animal o vegetal obtinguts segons les condicions reglamentades i sempre de producció natural: residus vegetals d'altres collites, palla, fens obtingut a partir de deposicions animals fermentades, algues marines, farines animals, subproductes orgànics de la indústria alimentària, humus de cuc de terra, gallinassa, escorces vegetals, minerals d'origen natural, cendres, serradís, compost.
- En casos particulars i de forma puntual es podran fer aportacions de determinats fertilitzants minerals autoritzats per la reglamentació de l'Agricultura Ecològica: roques en pols, algues calcàries, fosfats naturals, cendres de fusta, i, particularment oligoelements.

Integració de l'agricultura i la ramaderia

És una pràctica recomanada que contribueix a aconseguir l'autosuficiència perquè:

- Contribueix a la fertilització i a tancar els cicles de nutrients.
- S'aprofiten zones que no poden ser emprades per al cultiu. S'afavoreixen, també les rotacions.
- Millora la rendibilitat productiva i econòmica.

Prevenció i lluita contra les plagues i malalties

L'ús de plaguicides orgànics de síntesi està expressament prohibit per la reglamentació de l'agricultura ecològica. Això implica que s'han de cercar sistemes alternatius combinats que contribueixen a la prevenció, i d'altres més específics per a la lluita contra les plagues:

- Ús adequat de la vegetació no cultivada. Bardisses externes i files de plantes entre els arbres o en el cultiu principal que allotgin els enemics naturals de les plagues a combatre.
- Ús de varietats autòctones adaptades al medi, per una selecció genètica natural.
- Fertilització equilibrada que fa que la planta sigui més resistent .
- Poda i la retirada manual de les parts afectades.
- Trampes de llum, de color o corrents d'aire; barreres i malles per a insectes i gorrions, cendres i cintes impregnades d'oli per a insectes.
- Plantes repel·lents que allunyin els organismes no desitjats o plantes esquer que les atreuen i capturen, o, al manco, ens alerten de la seva aparició i ens permet prendre les mesures pertinents abans de l'extensió del problema.
- Control biològic: S'intenta mantenir un ecosistema estable per regular d'una forma natural les poblacions d'organismes perjudicials per a les plantes i mantenir-los a uns nivells que no afectin a la rendibilitat del cultiu. Un següent pas seria el tractament que implica atacs a les poblacions no desitjades que no causen la mort però dificulten l'expansió: atracció a determinats llocs, captura de mascles, dispersió, etc.
- Tractament fitosanitaris permesos per la reglamentació de l'agricultura ecològica: concentrats de plantes, sofre, bicarbonat sòdic, feromones, olis minerals, vegetals i animals.

Ramaderia ecològica

És lògic que els plantejaments ecològics hagin començat per l'agricultura i no per la ramaderia, ja que l'alimentació animal depèn directament del món agrícola. Poc a poc, la ramaderia ha seguit les passes de l'agricultura i s'ha incorporant amb força al corrent de la producció ecològica.

De fet, mentre l'agricultura europea fou regulada pel Reglament CEE 2092/91 sobre producció agrícola ecològica i la seva incidència en els productes agraris i alimentaris, no fou fins vuit anys després quan es va aprovar el Reglament CE 1804/1999 que modifica i completa el Reglament de l'any 1991 i estableix els principis i mesures específiques de control que han de regir la producció ecològica d'animals i dels productes animals transformats.

S'ha de dir també que el procés d'implantació de la ramaderia ecològica s'ha vist afavorit per la pressió del consumidor originada pels problemes sanitaris derivats del consum de farines animals, de l'ús indiscriminat d'antibiòtics amb caire preventiu, de l'ús d'hormones etc.

La ramaderia ecològica ha d'afavorir la diversitat ecològica. La selecció de les races ha de tenir en compte la capacitat d'adaptació a l'entorn i la resistència a les malalties i, en igualtat de condicions, s'ha de donar preferència a les races autòctones.

Els organismes modificats genèticament i els productes obtinguts a partir d'aquests són incompatibles amb la producció ramadera ecològica.

La reglamentació exigeix que els allotjaments han de reunir les adients condicions d'espai, ventilació i llum. Rebutja els mètodes intensius d'explotació com el tancament continu en espais

reduïts dels animals, l'il·luminació artificial continuada. S'ha de permetre en tots els casos el moviment lliure des animals i el respecte als cicles naturals d'activitat i repòs.

Pel que fa a l'alimentació es recomana que s'emprin productes obtinguts amb les normes de producció ecològica, però degut les dificultats es permeten excepcions. En tot cas no es poden subministrar ni directament, ni mesclades amb els pinsos, farines d'origen animal, excepte farines làctiques i de peix. S'exigeix, en el cas dels mamífers un temps determinat de lactància natural.

Pel que fa a la salut dels animals es tracta de prevenir al màxim les infeccions i malalties: selecció de races resistents; alimentació equilibrada i de qualitat, selecció acurada dels pinsos; exercici; densitat adequada de la població ramadera etc.

Si malgrat tot això es produeix algun problema sanitari s'ha de rebre un tractament immediat que compleixi la legislació. S'utilitzaran preferentment els medicaments fitoterapèutics (per exemple extractes i essències de plantes) o homeopàtics o oligoelements, limitant al màxim l'ús de medicaments alopàtics de síntesi química i d'antibiòtics. Ambdós no podran ser mai utilitzats com a tractaments preventius.

Queden absolutament prohibits els estimuladors de creixement o de l'augment de producció. Es rebutgen també les tècniques de sincronització dels períodes de cel per procediments no naturals, les transferències d'embrions i la manipulació genètica. S'accepta, en canvi, la inseminització artificial.

Es regulen també les condicions de transport de forma que redueixin l'estrès de l'animal, queda prohibit l'ús de tranquil·lizants alopàtics durant el mateix.

En aquest reglament es regulen també normes particulars referides als animals i productes animals de les espècies bovina, ovina, caprina, equina, així com per a les aus de corral i les abelles.

Control, etiquetat i venda de productes ecològics

Els Consells d'Agricultura Ecològica (CAE) de les distintes Comunitats, que a les Illes Balears es denomina Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica, s'encarreguen d'inscriure els productes que compleixen els requisits, prèvia sol·licitud del productor. A partir d'aquí, s'estableixen uns mecanismes de control per garantir el respecte a la normativa i la qualitat del producte final. Els productors acreditats han de du un registre en el qual constin totes les pràctiques, actuacions i incidències i han de realitzar periòdicament anàlisi de la terra i/o dels productes.

Per al consumidor el distintiu que identifica aquesta classe de productes és una etiqueta (o contraetiqueta) numerada, amb un logotip i la llegenda «Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica» gestionada i subministrada pel Consell.

Producció ecològica

La Unió Europea està fent una forta aposta per la producció agrària ecològica. Els darrers anys la superfície europea dedicada a l'Agricultura i la Ramaderia Ecològica ha augmentat molt i des de 1993 al 2000 la seva producció s'ha multiplicat per cinc, arribant a les 3,4 milions d'hectàrees. Actualment els productes ecològics a la UE representen més del 3% de tot el seu comerç alimentari. Per superfície cultivada destaquen Àustria i Itàlia.

Pel que fa a l'Estat espanyol, la tendència és també creixent. Actualment, segons el Ministeri d'Agricultura Pesca i Alimentació, hi ha unes 400.000 ha de conreus ecològics, destacant clarament la Comunitat d'Extremadura amb un 40% de la superfície total espanyola. Per conreus destaca el de pastures (45% del total), el d'olivera (20%) i el d'herbacis (12%).

A l'any 2001, a Balears la superfície dedicada a producció ecològica inscrita al Consell Balear és de 5.500 ha, destacant els cultius de secà que combinen ametllers, garrovers i figueres amb pastures de cereals i lleguminoses i ramat oví en explotació extensiva. A Menorca, les explotacions ramaderes inscrites es dediquen majoritàriament al ramat boví i a les pastures naturals, farratges i conreus de cereals per a la seva alimentació. Aquesta preponderància de cultius de secà és lògica perquè aquestes explotacions són les més properes a la producció ecològica i les més senzilles de reconvertir per part dels agricultors.

Hi ha una producció, encara molt restringida, d'hortalisses, olivera, raim i plantes medicinals que, sens dubte anirà en augment.

Quan a la ramaderia ecològica, l'any 2001 hi havia registrades unes setanta explotacions amb uns 10.000 animals entre vedella, porc, xot i pollastre.

Per millorar rendibilitats és important potenciar també indústries elaboradores de productes agroalimentaris ecològics. Si bé és cert que el número augmenta progressivament, el nivell actual encara és clarament insuficient. A hores d'ara n'hi ha inscrites una vintena

AGRICULTURA INTEGRADA

L'agricultura integrada constitueix un punt intermig entre l'agricultura convencional industrialitzada, d'alts consums que prioritza les elevades produccions, i l'agricultura ecològica. Fa un ús preferent dels mètodes de baix impacte ambiental però no adquireix determinades limitacions i compromisos propis de l'agricultura ecològica.

Té el seu origen en la protecció integrada dels cultius front les plagues. L'Organització Internacional de la Lluita Biològica i Integrada (OLIB) defineix la producció integrada com *«Un sistema agrícola de producció d'aliments que utilitza al màxim els recursos i els mecanismes de regulació naturals i assegura a llarg termini una agricultura viable i sostenible. En ella els mètodes biològics, les tècniques de cultiu i els processos químics són escollits amb cura, cercant un equilibri entre el medi ambient, la rendibilitat i les exigències socials»*.

De la pròpia definició es poden extreure els seus principals objectius:

- Integrar els recursos naturals i els mecanismes de regulació per tal de minimitzar els aportacions exteriors de tot tipus (adobs, aigua, energia...)
- Assegurar una producció sostenible d'aliments i d'altres productes, mitjançant la utilització preferent de tecnologies i productes respectuosos amb el medi ambient que minimitzin la contaminació.
- Mantenir les múltiples funcions de l'agricultura i la rendibilitat de les explotacions agràries.
- Legislativament no existeix una ampla normativa legal sobre la producció integrada. L'eix programàtic i les directrius han vingut marcades per l'OLIB des de l'inici de la dècada dels setanta, malgrat ja en els anys cinquanta es realitzaven algunes pràctiques aïllades i no coordinades. L'any 1977 aquesta organització va marcar el procediment per reconèixer les organitzacions de producció integrada, començant per la producció de pomes. No fou fins els 90 quan l'Organització establí d'una manera pactada i concreta les directrius, les tècniques i les estratègies i normes per a la pràctica.

Espanya ha estat un país capdavanter en potenciar la producció integrada, tenint com a element clau la creació de les Agrupacions per al Tractament Integrat de l'Agricultura. El procés ha estat impulsat per diferents Comunitats Autònomes; Múrcia, Catalunya, Andalusia, País Basc, Illes Balears,

Comunitat Valenciana han fet una aposta important i han establert normativa reguladora autonòmica en torn a la definició, la promoció de productes, el reglament bàsic i les comissions de coordinació, que resulten bastant semblants. Majors diferències entre elles hi ha en aspectes tal com l'Entitat o persona física que pot realitzar la producció integrada, el control tècnic de l'explotació, les matèries actives permeses per al control de plagues, els límits màxims del residus, et.,

Les normes de producció integrada estan organitzades per cada cultiu, de manera que existeixen reglamentacions específiques per a cada producte. Inclouen aspectes referents, entre d'altres, a:

- Característiques del sòl i del clima apropiades per a cada cultiu: profunditat, textura, pH, concentració de calcària activa, conductivitat, temperatura òptima de creixement...
- Pràctiques culturals: preparació del terreny, desinfecció del sòl, condicions de sembra, marcs i disseny de plantació, operacions de cultiu.
- Fertilització: anàlisi de sòl, fertilització orgànica, mineral de fons, mineral de superfície...
- Reg: qualitat de l'aigua, freqüència, volum.
- Rotació: formes, cicles...
- Control i lluita contra les plagues: els mètodes de control culturals, biològics, genètics i biotecnològics seran prioritaris a la lluita química. Els tractaments químics hauran de respondre a una estimació poblacional de la plaga o malaltia. Només s'empraran quan hi hagi justificació i, a més, per absència d'altra alternativa eficaç aplicable. Es demana un control integrat. S'inclouen especificacions per herbicides, insecticides, fungicides, acaricides...
- Recollecció; formes i èpoques.
- Aixecament del cultiu: tractament dels residus...
- Postcollita: transport, patologies, conservació...
- Conservació de l'entorn: condicions de protecció, residus plàstics, residus d'envasos.
- Quadern d'explotació: obligació de dur un quadern d'explotació amb les anotacions i els registres que s'hi han de fer.

En molts d'apartats s'estableixen unes normes d'obligat compliment, unes recomanades o desaconsellades, segons el cas, i unes altres prohibides que faciliten la regulació del procés. A mode d'exemple es mostren algunes de les normes, per a dos dels productes regulats actualment a la nostra Comunitat.

	Pebrer	Patata
Normes/accions obligatoris	<p>Arrancar amb la mateixa cabellera radicular.</p> <p>Mantenir la parcel·la neta al manco 4 setmanes abans de la plantació.</p> <p>Rotacions llargues de més de 3 cicles a l'aire lliure.</p>	<p>Per a plantacions primerenques i de mitjana estació, s'utilitzaran patates de llavor certificada.</p>

	En hivernacles no està permesa la utilització d'herbicides.	
Normes/accions recomanades	Calçar després del segon reg. Evitar regar en excés durant la floració. Entutorat. No rotar amb solanàcies i cucurbitàcies.	Separació entre solcs 0,6 m. Distància entre plantes 0,2 m. L'amoníac serà en forma amoniacal. Addicionar matèria orgànica fins a arribar a un nivell mínim de l'1,5% als primers 25 cm. Recs de matinada freqüents i poc abundants.
Normes/accions prohibides	Densitats superiors a 2,2 plantes/m ² a l'aire llibre i 3,3 plantes/m ² en hivernacle. Presència de restes de poda a la parcel·la. Regar en hores de màximes temperatures. Utilitzar productes químics no especificats en el corresponent annex de control de plagues i malalties.	Tractament fungicides per immersió als tubèrculs de sembra. Regar amb aigües sense analitzar. Cultivar patata tardana després de primerenca i viceversa.

Actualment l'agricultura integrada està en una fase de creació de normativa i de coneixement per part dels possibles interessats. Existeix normativa parcialment desplegada a distintes Comunitats Autònomes, tot i que aquesta legislació és molt recent i encara incompleta.

El Consell Regulador es creà l'any 1997 a la vegada que s'instaurava la Denominació D'Agricultura Integrada. S'han regulat els cultius de patata, tomàtiga, pebre i ametlla i a curt termini se publicaran les normes de regulació d'altres, com és el cas dels cítrics, cereals, etc.

CONCLUSIONS

És cert que actualment aquest tipus d'agricultura i ramaderia sostenible es situa en uns valors baixos respecte al total de producció i de consum però en pocs anys és previsible que aquesta situació canviï notòriament i es produeixi un augment substancial tant en termes absoluts com relatius.

La venda dels productes obtinguts mitjançant una agricultura sostenible (Ecològica i Integrada) espanyols encara es destina fonamentalment al mercat exterior, i algunes comunitats hi destinen el 90%. Es pot dir, per tant, que la conscienciació del productor va un parell d'anys per davant que la del consumidor. És fonamental, en aquest sentit, donar a conèixer les avantatges dels productes ecològics respecte a la salut i a la protecció del medi ambient. Les línies d'actuació per aconseguir un canvi en el comportament del consumidor haurien de ser:

- Obtenir una oferta diferenciada de productes.

- Garantir que els productes certificats compleixen els requisits, mitjançant els controls adequats. Garantir el compliment de les normes.
- Garantir la qualitat del producte i les seves característiques organolèptiques. En nom d'una sostenibilitat no és pot pretendre ofertar productes amb característiques no desitjades.
- Millorar la distribució, augmentant els punts de venda i garantir la regularitat de la distribució: Grans superfícies, tendes especialitzades, fires i mercats, associacions i cooperatives de productors i de consumidors.
- Tenir una política de preus racional. Els productes poden tenir un sobrecost, per les restriccions imposades a l'hora de la producció, però aquest no pot ser desproporcionat ni abusiu.
- Realitzar campanyes de conscienciació: als mercats, fires, mitjans de comunicació, escoles.

Agricultura ecològica i integrada tenen punts en comú, però, òbviament també presenten diferències respecte al nivell d'exigència i tolerància de les normes. Es tracta d'informar adientment als consumidors perquè puguin optar per la que consideren la millor opció.

No és factible, a hores d'ara, que l'agricultura ecològica pugui substituir en termes quantitatius a l'agricultura convencional. En canvi, és més fàcil i més ràpida la seva substitució per l'agricultura integrada, precisament perquè no és tan restrictiva. Ara bé, seria negatiu que l'agricultura integrada eliminàs l'expansió de l'ecològica. El seu paper, pel bé del medi ambient i de la salut és que vagi ocupant l'espai de l'agricultura intensiva.

Les condicions geogràfiques, el petit tamany i el caràcter familiar de les explotacions fa el futur d'ambdues sigui espectacularment favorable a les nostres illes.